

Posudek na diplomovou práci Bc. Albíny Řezníčkové „Typologie plodnosti států Evropské unie“

Předkládaná diplomová práce se skládá celkem ze 103 stránek, z čehož je 77 stránek vlastního textu a zbytek tvoří tabulkovou a grafickou přílohu. Větší množství příloh je vzhledem objemu provedených výpočtů zcela logické (a mohlo jich být klidně ještě více). Jak píše autorka v úvodu, cílem práce je „analyzovat plodnost států Evropské unie mezi lety 1960 - 2014 a vytvořit typologii plodnosti těchto států“ (spíše vytvořit typologii států podle úrovně plodnosti). Práce se člení do sedmi dále strukturovaných kapitol: 1. Úvod, 2. Metodika a zdroje dat, 3. Rodinná politika, 4. Teorie vysvětlující změny v plodnosti od druhé poloviny 20. století, 5. Vývoj plodnosti a analýza plodnosti v zemích Evropské unie v letech 1960 až 2014, 6. Analýza plodnosti v zemích Evropské unie v roce 2011 a 7. Závěr. Následuje seznam použité literatury, použitých datových zdrojů a příloh. Rozsah práce je přiměřený jejímu obsahu.

V úvodu autorka vysvětluje koncepci své práce. Uvádí, že jejím výsledkem bude vytvoření typologie států EU, tedy nalezení skupin států s podobnou úrovní plodnosti a realizovaným reprodukčním chováním. Uvádí faktory, které pro tuto diferenciaci očekává. Následuje druhá kapitola věnovaná metodice a zdrojům dat. Nejprve vymezuje ukazatele plodnosti jako je např. úhrnná plodnost a další, které se v analýzách tohoto typu používají. Důležité je, že používá relevantní datový zdroj, nejčastěji Eurostat. Dále uvádí standardní výpočtové vzorce a průzkum postojů evropské populace k plánování rodiny. Píše i o typologii států EU a obecném konceptu Poissonovy regrese při výpočtu počtu narozených dětí. Je správné, že rovněž uvádí výpočetní postup (s. 21), který při výpočtech zvolila. Pokud píše, že „Poissonova regrese je log-lineárním modelem, který je odvozen z Poissonova rozdělení“, pak by stálo za úvahu podívat se na rozložení empirických dat, tj. z přibližně jakého rozdělení pochází.

Třetí kapitola je věnována rodinné politice, její zařazení je užitečné, byť se jedná o přehled. Zajímavá je typologie rodinné politiky v zemích EU. Následuje čtvrtá kapitola, zaměřená na teorie vysvětlující změny v režimu plodnosti. Je jich uvedena celá řada, autorka určitě vybrala ty hlavní. Vývoji plodnosti a její analýze je věnována následující kapitola. Nejprve je uveden vývoj úhrnné plodnosti v letech 1960 – 2014 s vlastním dělením států do skupin na základě použité shlukové analýzy. Otázkou je, zda jedna použitá proměnná (úp) je pro tento typ analýzy dostatečná. Obdobný postup pak byl zvolen i při typologii manželské plodnosti, průměrného věku matky při narození prvního dítěte a podílu živě narozených dětí podle pořadí. Další kapitola (pro práci nejdůležitější) se týká analýzy plodnosti v zemích EU v roce 2011, tj. v době konání sčítání lidu. Východiskem je struktura žen podle rodinného stavu a věku, kde jsou již v této části patrné rozdíly mezi státy EU. V tabulce 4 jsou uvedeny průměrné hodnoty podílu žen, oponent doufá, že tyto průměry byly vypočteny z absolutních četností (autorka pouze uvádí jako zdroj vlastní výpočty). V tabulce 6 je uvedena úhrnná plodnost a průměrný věk matky – průměr, minimum a maximum. Oponent se (jako již v minulosti) domnívá, že vhodnější by byly kvantilové míry, tedy medián, apod. Vždy po provedení výpočtu příslušného ukazatele je vytvořena nová typologie (čímž se situace stává poněkud nepřehlednou). Jednoduchým řešením by bylo doplnit práci o mapy států Evropy. Mapy poskytují syntetický pohled a srovnání dvou nebo více map by přehlednosti jedině prospělo. Následují výsledky průzkumu Eurobarometr, kde by oponent uvítal informaci o velikosti výběrového souboru. Je dobře, že se přehlednosti tabulek 9 a další pokusila řešit pomocí barev (ale ta mapa by byla zase lepší). Důležité jsou podkapitoly věnované počtu narozených dětí podle názorů na ideální počet dětí v rodině (otázkou je právě ta velikost výběrových souborů, tedy reprezentativita). Pokud autorka uvádí (s. 62), že vypočetla 12

modelů pro různé kombinace vysvětlujících proměnných, tak by bylo užitečné uvést (třeba v příloze), jak se jednotlivé modely mezi sebou liší, jaká byla logika při vytváření modelů.

Sedmá kapitola je věnována závěru a shrnuje základní poznatky získané v průběhu práce. Jedná se o práci velmi pěknou, čtivě napsanou, při jejíž tvorbě musela autorka zpracovat velké množství informací. Uvedené výhrady oponenta jsou dílčího charakteru a jednoznačně doporučuji práci k obhajobě.

Ing. Jaroslav Kraus, Ph.D.

12. května 2017